

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Képfamisítás és hamisítványokkal kereskedés szerzői jogi megítélése

Ügyszám: SZJSZT 10/2006

A rendőrség által feltett kérdések:

1. „Megállapítható-e a leírt történeti tényállás alapján a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése vétségének különös törvényi tényállása a lefoglalt festmények vonatkozásában?”
2. „Amennyiben igen, ki és milyen magatartással valósította meg a bűncselekményt és mely festmény irányában?”
3. „A leírt történeti tényállásban kinek és mely elkövetői magatartása alkalmas a Törvényben meghatározott haszonszerzés végetti, illetve vagyoni hátrányt okozó elkövetés megállapítására?”
4. „A művészeti alkotás szerzőjének mely a művén fennálló személyi vagy vagyoni joga sérült a leírt tényállás alapján?”
5. „Ki és mekkora vagyoni hátrányt okozott a szerzőnek a cselekmény elkövetésével?”
6. „Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki saját magának értékesítési szándék nélkül más művész az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés h. pontjában írt műalkotását annak engedélye nélkül saját kezűleg, vagy eszköz igénybevételeivel oly formában lemásolja, hogy az alkalmas az eredeti művel történő összetévesztésre?”
7. „Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki értékesítési szándékkal más művész az 1999. évi LXXVI. Törvény 1. § (2) bekezdés h. pontjában írt műalkotását annak engedélye nélkül saját kezűleg, vagy eszköz igénybevételeivel oly formában lemásolja, hogy az alkalmas az eredeti művel történő összetévesztésre?”
8. „Szükséges-e a bűncselekmény elkövetésének megvalósulásához az, hogy létezzen eredeti műalkotás, melyről a másolat készül, vagy azzal is megvalósítható a bűncselekmény, hogy a művész stílusának megfelelő alkotás jön létre, arra vonatkozó szóbeli vagy írásos utalással, hogy az a hivatkozott szerző műve? (E körben kérem térjen ki arra a cselekményre is, amikor a másolást végző személy egy adott műről készített másolása úgy sikerül, hogy az nem teljesen azonos az eredeti művel.) Ebben az esetben a szerző mely a művén fennálló joga sérül?”
9. „Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki

tudva, hogy nem az eredeti a szerző által készített az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés h. pontjában szereplő valamely műalkotást megszerzi és értékesítési szándék nélkül magánál tartja ?”

10. „Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki tudva, hogy nem az eredeti a szerző által készített az 1999. évi LXXVI. Törvény 1. § (2) bekezdés h. pontjában szereplő valamely műalkotást megszerzi és azt a továbbértékesítés szándékával magánál tartja.

11. „Az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés h. pontjában írt műalkotások vonatkozásában milyen elkövetési magatartással, illetve milyen konkrét cselekménnyel valósítható meg a Büntető Törvénykönyvben meghatározott szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése.”

12. „Megállapítható-e a hivatkozott bűncselekmény azon esetekben, amikor az elkövető a csalási cselekménye végrehajtása érdekében „quasi annak előkészületi cselekményeként” hamis műalkotást készít, illetve készített.”

13. „Függetlenül a hamis műalkotást birtokló személy – a műalkotásra annak készítésére, vagy készíttetésére vonatkozó – tudattartalmától elkobozható-e az általa birtokolt alkotás.”

I. Előzetes megállapítások

A rendőrség azt a kérdést teszi fel a megkeresésében részletesen leírt tényállások vonatkozásában, hogy a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) 329/A. § (1) bekezdésében meghatározott törvényi tényállás, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége megállapítható-e?

„**329/A. § (1)** Aki az irodalmi, tudományos vagy *művészeti alkotás szerzőjének a művén, előadóművésznak az előadóművészi teljesítményén, hangfelvétel előállítójának a hangfelvételén, rádió- vagy televízió-szervezetnek a műsorán, illetőleg film vagy adatbázis előállítójának a teljesítményén fennálló jogát haszonszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.”*

A feltett kérdések megválaszolása előtt egy rövid áttekintést adunk a szerzői jogi törvény azon rendelkezéseiről, melyek értelmezésére a jelen esetben szükség van. Az ismertetést két részre bontjuk, mivel más választ kell adni a védelmi időn belül lévő alkotók és az azon kívül esők esetében. Az 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 31. § (1) bek. értelmében „A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. (2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától kell számítani.”

1. Szabályok a szerzői jogi védelem alatt álló képzőművészeti alkotásokra nézve

A tényállásban szereplő festmények (az Szjt.) 1. § (2) bek. h. pontja nevesíti is a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások között („Ilyen alkotásnak minősül a rajzolás, festés... útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás...”).

A tényállásban felsorolt eredeti szerzők névsorát áttekintve az sem kétséges, hogy az eredeti művek a (3) bek.-ben foglalt feltételnek – „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg.” – megfelelnek. A már idézett 31.§-ből is következően a „szerző” alatt jogutódja is értendő.

A szerzőt – személyhez fűződő jogai mellett – vagyoni jogok is megilletik. A *vagyoni jogok* lényege, hogy „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.” [Szjt. 16. § (1)] A mű felhasználásának minősül különösen a *többszörözés és a terjesztés*.

„**Szjt. 18. § (1)** A szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Többszörözés:

a) a mű anyagi hordozón való - közvetlen vagy közvetett - rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint

b) egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.”

„**Szjt. 23. § (1)** A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.

(2) A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldálynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállott példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.”

2. A 70 évnél régebben elhunyt festők művei

A védelmi idő elteltével az alkotás közkincsé válik, azt bárki felhasználhatja, azaz esetünkben többszörözheti és terjesztheti. Tehát szerzői jogi szempontból már nem „védett” a mű, a 329/A. § - mint különös törvényi tényállás - nem valósul meg. Ez természetesen nem jelenti, hogy a csalás – Btk. 318. § (1) „Aki jogtalan haszonszerzés végett más tervedésbe ejt, vagy tervedésben tart és ezzel kárt okoz, csalást követ el.” – ne valósulhatna meg.

3. A szabad felhasználás

A feltett kérdések némelyike érinti a szabad felhasználás témáját is.

„**Szjt. 33. § (1)** A szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon e törvény rendelkezéseinek megfelelően.

(2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben

megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

(3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.

35. § (1) Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.”

E rendelkezéseknek esetünkben az a lényege, hogy magáncélra másolat készíthető az adott műről, de az jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálhatja.

II. Válaszok

Ad 1. A Btk. 329/A.§ szerinti törvényi tényállás objektíve megvalósult minden olyan lefoglalt festmény esetében (az arra vonatkozó szerzői jogok tekintetében), amikor

- a festmény olyan másolat, amelyet szerzői engedély nélkül egy meglévő eredeti műről készítettek és az eredeti mű szerzőjének nevével láttak el és
- a másolat forgalmazási céllal készült vagy azt szándékosan vagy gondatlanságból eredetiként forgalomba hozták és
- az eredeti mű szerzője még él vagy halálától (az azt követő év január 1-től számítva) még nem telt el 70 év.

Ad 2. A védelmi időn belüli alkotók művei esetében a bűncselekményt a tényállásban azonosított minden olyan személy megvalósította, aki a művekről értékesítési szándékkal másolatot készített, továbbá aki a terjesztésben részt vett, ha tudta, vagy a körülmények alapján tudnia kellett volna, hogy a „mű” jogsértéssel állt elő.

Ad 3. Jóllehet a másoló személyéről nincs említés a tényállásban, megjegyezzük, hogy a védelmi időn belüli alkotók műveinek hamisítása esetében a hasznoszerzési célzat az értékesítési szándékkal másolatot készítő személynél egyértelműen megállapítható.

A forgalomba hozatalban közreműködőknél nyilván ugyancsak adott a hasznoszerzési célzat, ha tudtak, vagy tudniuk kellett arról, hogy hamis műveket forgalmazzanak. Felhívjuk itt a figyelmet az Szjt. idézett 23. §(2) bekezdésének a kereskedelmi célú birtoklásra vonatkozó 2. mondatára is.

A leírt tényállás szerint az 1. pontban felsorolt hamisítványok forgalmazásában (terjesztésében) D. S. J. és L. J. vettek részt. Magatartásuk szándékosságának vagy gondatlanságának megítélése nem szakértői kérdés.

Ad 4. A vagyoni jogok közül az Szjt. 18. és 23. §-aiban meghatározott többszörözési és terjesztési jog sérült.

Ad 5. A forgalomba hozatali céllal másoló személy és a terjesztésben tudatosan résztvevők okozták a vagyoni hátrányt.

Az Szjt. 16. § (4) bekezdése szerint „Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek - eltérő megállapodás hiányában - a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. Ha a törvény a felhasználási szerződés

érvényességét megszabott alakhoz köti, a díjazásról való lemondás is csak a megszabott alakban (azaz írásban) érvényes.”

A Btk. 329/A. §-nak csak vagylagos tényállási eleme, hogy vagyoni hátrány keletkezzen; elegendő a haszonszerzési szándék is.

A szerző vagy jogutód vagyoni hátránya az az összeg, amelyért engedélyt adna az eredeti mű lemásolására és az eredeti szerző nevével ellátva forgalomba hozatalára. A gyakorlatban ez ritkán fordul elő, de nem kizárt. A vagyoni hátrányt a szerző vagy jogutódja szenved el.

Ad 6. Nem alkalmas. A természetes személy magáncélra a műről engedély kérés és jogdíj fizetés nélkül másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzést vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. (Szabad felhasználás, Szjt. 35. § (1) bek. 1. mondat.)

Ad 7. Igen. Lásd 3. válasz első bekezdését.

Ad 8. A bűncselekmény megvalósulásához szükséges az eredeti műalkotás léte, mert a Btk. 329/A. § (1) bek. szerint tényállási elem a mű létezése (a „művén ... fennálló joga”).

A más stílusában való alkotás ezért még az illető nevének feltüntetésével sem esik a Btk. 329/A. §-a hatálya alá. Megjegyezzük, hogy ez a cselekmény, vagyis amikor valakinek olyan művet tulajdonítanak, amit nem is ő alkotott, a polgári jog szempontjából az általános, a 75. § szerinti személyiségi jogok sérelmét jelentheti, hiszen árt a szerző életművének, hírének.

A zárójelben feltételezett eset más megítélés alá esik. Amikor egy meglévő védett eredeti mű forgalomba hozatali célú engedély nélküli lemásolása, az eredeti szerző nevével ellátása, és a forgalmazása egy rosszul sikerült hamisítvánnyal történik, ezzel a már említett vagyoni jogok (többszörözés, terjesztés joga) mellett sérül a szerző személyéhez fűződő joga is: a mű egységének védelme. Az Szjt. 13. §-a értelmében: ”A szerző személyéhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.” Minthogy azonban a Btk. 329/A §-a vagyoni elleni bűncselekményt tételez, az Szjt. 13. §-a szerinti jog sérelme nem többlet elem a 329/A.§ szempontjából.

Ad 9. Nem, mert a műpéldány megszerzése nem szerepel a terjesztés Szjt. 23. §-a szerinti forgalmi elemei között (l. fent I/1. pontban).

Ad 10. Igen, mert az Szjt. 23. § (2) bekezdése szerint a terjesztés vagyoni jogának megsértése az is, ha valaki a jogsértő példányt – amelynek ilyen minőségéről tud vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene – „kereskedelmi céllal birtokolja”. (L. a 3. válasz második bekezdését is.)

Ad 11. Festmények, grafikák vonatkozásában a szerzői jogok megsértése megvalósulhat a többszörözés, a terjesztés, a kiállítás, sugárzás, internetes hozzáférhetővé tétel, vagyoni jogai megsértésével. Ezen jogok megsértésének módjai, a konkrét és lehetséges cselekmények felsorolása nyilvánvalóan nem lehetséges, de tipikusan ilyen magatartás lehet a hamis festmény elkészítése, erről tudva a forgalomba hozatala, kiállítása, esetleg a televíziós bemutatás vagy internetes másolás. A célzat vagy eredmény persze mindig feltétel.

Ad 12. Álláspontunk szerint a két bűncselekmény – csalás és 329/A. § - megvalósulása külön-külön értékelendő. Az eredeti, még védett mű jogellenes másolása az eredeti szerző nevének

feltüntetésével forgalomba hozatal céljával megvalósíthatja egyrészt a Btk. 329/A. §-ban írt törvényi tényállást, emellett – de ez büntetőjogi szakkérdés – csalás előkészülete is lehet. Ha hamis műalkotást készítettek az említett célból, ez nem szerzői jogi jogsértés, következésképpen nem esik a Btk. 329/A. § alá sem. Ettől függetlenül csalás előkészülete lehet.

Ad 13. Véleményünk szerint az elkobzás alkalmazható a 329/A. §-al a Btk. 77. § (1) a. b. és c. pontjai szerinti kapcsolatban lévő valamennyi hamis műpéldányra a birtokló személy tudattartalmától függetlenül. Nem tartozik az SzJSzT hatáskörébe annak megítélése, hogy a 329/A. § szerinti tényállással nem, de a csalással az említett módon kapcsolatban lévő, a csalás tényállása szerint hamis műpéldányok mikor kobozhatók el.

Budapest, 2006. április 7.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Győri Erzsébet
a tanács előadó tagja

dr. Virág Judit
a tanács szavazó tagja